

4.3. Оцінка ефективності психокорекційних заходів

Ефективність психологічної корекції залежить як від об'єктивних, так і суб'єктивних факторів. До **об'єктивних факторів** відносяться:

- Ступінь важкості дефекту в дитини;
- Чіткість поставлених корекційних задач,
- Чіткість організації психокорекційного процесу;
- Час початку корекційного процесу;
- Професійний та особистісний досвід психолога.
- До суб'єктивних факторів можна віднести:
- Установки дитини і батьків на психологічну корекцію;
- Відношення їх до психологічної корекції і до психолога.

При оцінці ефективності психокорекційних впливів необхідно використовувати різноманітні **методи**, в залежності від поставлених психокорекційних задач.

При оцінці поведінкових та емоційних реакцій дитини краще поєднувати метод спостереження з проєктивними методами дослідження особистості (кольорово-асоціативні тести, методика незакінчених речень, малюнкові тести)

При оцінці ефективності корекції пізнавальних процесів в дітей можна використовувати функціональні проби, спрямовані на аналіз гностичних процесів, результати педагогічних спостережень.

Оцінку ефективності корекції може провести і незалежна експертна комісія, яка включає в себе не тільки психологів, а також лікарів, педагогів, соціальних працівників.

Ефективність корекційної дії може бути оцінена з точки зору:

- а) розв'язання реальних труднощів розвитку;
- б) постановки цілей і задач корекційної програми.

Необхідно пам'ятати, що ефекти корекційної роботи виявляються впродовж достатньо тривалого тимчасового інтервалу: в процесі роботи, до моменту завершення і т.д. Так, корекційна програма може не претендувати на повне розв'язання труднощів розвитку, а ставити вужчу мету в обмеженому тимчасовому інтервалі.

Оцінка ефективності корекції може мінятися залежно від того, хто її оцінює, оскільки позиція учасника корекційного процесу значною мірою визначає підсумкову оцінку її успішності.

Наприклад, **для клієнта** основним критерієм успішності своєї участі в програмі буде емоційне задоволення від занять і зміна емоційного балансу в цілому на користь позитивних почуттів і переживань.

Для психолога, відповідального за організацію і здійснення корекційної програми, головним критерієм оцінки стане досягнення поставлених в програмі цілей.

Для осіб з оточення клієнта ефективність програми визначатиметься рівнем задоволення їх запиту, мотивів, що спонукали звернутися по психологічну допомогу, а також особливість усвідомлення ними проблем і задач, що стоять перед ними, безпосередньо пов'язаних з проблемами клієнта.

Аналіз чинників і умов, що впливають на ефективність корекційної роботи, показав, що важливе значення для досягнення запланованого ефекту має **інтенсивність корекційних заходів**.

Корекційні заняття повинні проводитися не менше 1 разу на тиждень тривалістю 1-1,5 год. Інтенсивність корекційної програми визначається не тільки тривалістю часу занять, але і насиченістю їх змісту, різноманітністю використовуваних ігор, вправ, методів, техніки, а також мірою активної участі в заняттях самого клієнта.

На успішність коректувальної роботи впливає **пролонгованість корекційної дії**. Навіть після завершення корекційної роботи бажані контакти з клієнтом з метою з'ясування особливостей поведінки, збереження колишніх або виникнення нових проблем в спілкуванні, поведінці і розвитку. Бажано здійснювати контроль і спостереження кожного випадку хоча б протягом 1-2 місяців після завершення корекційних заходів.

Ефективність корекційних програм істотно залежить **від часу здійснення дії**. Чим раніше виявлені відхилення і порушення в розвитку, чим раніше почата корекційна робота, тим більша вірогідність успішного розв'язання труднощів розвитку.

Чинники, що визначають ефективність психокорекції:

1. Очікування клієнта.
2. Значення для клієнта звільнення від наявних проблем.
3. Характер проблем клієнта.
4. Готовність клієнта до співпраці.
5. Очікування психолога, що здійснює корекційні заходи.
6. Професійний і особистий досвід психолога.
7. Специфічна дія конкретних методів психокорекції.

У міру розповсюдження психокорекційної допомоги питання про оцінку її ефективності стає все більш актуальним. Це відноситься як до тимчасових аспектів роботи психолога (швидка і ефективна дія), так і до якості корекційної роботи. Для того, щоб можна було говорити про **успішність результатів корекційної дії**, необхідно пам'ятати наступне:

- ✓ оцінка ефективності корекційної дії вимагає чіткого визначення **методів**. У практиці часто дуже важко виділити якийсь один метод, оскільки в корекційних цілях більшість психологів використовує поєднання різних методів;

- ✓ навіть один і той же метод в руках фахівців різної кваліфікації дає різні результати. Для порівняльної оцінки ефективності вивчення ефективності повинне проходити на гомогенному матеріалі, причому група клієнтів повинна формуватися як випадкова вибірка, що є вельми скрутним з практичної і етичної точок зору;

- ✓ оцінку роботи повинні давати незалежні експерти, незалежні фахівці, при цьому доцільно, щоб експерт не був би обізнаний про метод, що застосовується, що виключало б можливий вплив на його оцінку власних уявлень про метод;

- ✓ слід враховувати структуру особистості психолога, ступінь вираженості у нього якостей, необхідних для прогнозування успішності дії;

- ✓ необхідно порівнювати безпосередні і віддалені результати психокорекційної дії (це особливо важливо при особисто-орієнтованій дії); необхідно враховувати теоретичні передумови психолога, що впливають на його професійні цілі і задачі, а також ставлення психолога до професії і його уявлення про свої професійні якості;

✓ при груповій формі корекційної роботи необхідно враховувати професійні можливості психолога, спрямовані на використання своїх індивідуальних якостей для оптимізації психокорекційної дії, оптимальний рівень активності психолога при роботі з групою, його об'єктивне значення залежно від фази розвитку групи.

Який би змістовний критерій ефективності ні аналізувався, у будь-якому випадку йдеться про наступні **групи змінних**, що характеризують психокорекційну дію:

✓ зміни, що суб'єктивно переживаються клієнтом, у внутрішньому світі;

✓ об'єктивно-реєстровані (експертом, спостерігачем) параметри, що характеризують зміни в різних модальностях світу людини;

✓ стійкість змін в подальшому (після дії) житті людини. При оцінці ефективності дії можуть використовуватися об'єктивні психофізіологічні методи, реєструючі вегетативно-соматичні, фізіологічні і психічні функції. Пошук критеріїв ефективності психокорекційної дії завжди вимагатиме обліку своєрідності механізмів порушень, використовуваних методів дії і тих цілей, які прагнуть реалізувати з їх допомогою.